

Abstrakt

Diplomová práce zkoumá fenomén spánkové paralýzy (dále jen SP) a její kulturní conceptualizace jednak v archaickém folklóru na území českých zemí a jednak v současném, moderním folklóru, respektive individuálních i kolektivních explanacích jejích významů. V teoretické části je stručně nastíněn charakter SP z perspektivy moderní psychiatrie, dále jsou představeny archaické folklorní interpretace této spánkové poruchy objevující se v různých mimoevropských kulturách a následně je zde podrobně popsán fenomén můry, přízraku, který autor pokládá za jedno z možných uchopení této spánkové poruchy v pověstech a zvycích archaického českého folklóru. Výzkumná část práce vychází z terénního výzkumu, jehož cílem bylo zmapovat – na základě etnografických rozhovorů s lidmi, kteří SP prožili –, jakým způsobem může být dnes SP individuálně interpretována, jakým způsobem se zaznamenané výpovědi překrývají s folklorními projevy spánkové poruchy popisovanými v teoretické části, relevantními pro dané kulturní prostředí, a jakým způsobem již existující kulturní modely objevující se v současné populární kultuře a moderním folklóru tvarují individuální prožitek SP a osobní výklad informátorů. V části diplomové práce se autor dále věnuje autoetnografickému rozboru vlastních zkušeností a interpretací SP. Ze srovnání teoretické a výzkumné části vyplývá, že na interpretaci SP i na jejím individuálně prožívaném průběhu a na podobě halucinací, které s ní bývají spojené, se podílí nejen vlastní osobnost a psychika člověka, ale výrazně též sociokulturní prostředí.

Klíčová slova: spánková paralýza, autoetnografie, můra, duchové, čarodějnice, revenanti, kulturní fenomén UFO, sny, halucinace, konspirační teorie

Abstract

On one side, the diploma thesis examines the phenomenon of sleep paralysis (hereinafter referred to as SP), its cultural conceptualizations in archaic folklore in the Czech lands and in contemporary (modern) folklore – mainly it is focused on individual and collective explanations of its meanings. The theoretical part briefly outlines the character of SP from the perspective of modern psychiatry and the archaic folkloric interpretations of this sleep disorder appearing in various non-European cultures. The theoretical part is mostly focused on the phenomenon of the moth, the phantom, which the author considers to be one of possible understandings of this sleep disorder in the legends and customs of archaic Czech folklore. The research part of the thesis is based on ethnographic fieldwork. The aim was to map out, on the basis of ethnographic interviews with people who have experienced SP, how SP can be interpreted individually today, how this individual interpretation overlaps with the folkloric manifestations of the sleep disorder described in the theoretical part, relevant to a given cultural setting, and how pre-existing cultural models appearing in contemporary popular culture and modern folklore shape the individual experience of SP and the personal interpretation of informants. In yet

another section, the author further explores the autoethnographic analysis of his own experiences and interpretations of SP. The comparison of the theoretical part and the research part shows that not only one's own personality and psyche, but also the socio-cultural environment significantly influences the interpretation of SP, the individually experienced course, as well as the hallucinations usually accompanying it.

Key words: sleep paralysis, autoethnography, moth, ghosts, witches, revenants, cultural phenomenon
UFOs, dreams, hallucinations, conspiracy theories